

Peter de Vries & Naomi de Vries

MANIFEST OUDER BETROKKENHEID IS NIET GENOEG

Waarom de samenwerking
tussen ouders en onderwijsprofessionals
onder druk staat
en hoe het anders kan

PARENTAGOGIEK

De samenwerking tussen ouders en onderwijs-professionals staat steeds meer onder druk, terwijl iedereen hetzelfde doel deelt: de ontwikkeling en het welzijn van kinderen.
Dit manifest richt zich niet op ouders of hun betrokkenheid, maar op de kwaliteit van het contact tussen ouders en onderwijsprofessionals.
Het pleit voor een herijking van hoe professionals met die samenwerking omgaan door het professioneel handelen van leraren en scholen te versterken.

**Peter de Vries & Naomi de Vries
2026**

Dit manifest vertrekt vanuit onderwijs, maar is net zo relevant voor iedereen die in het werk met kinderen en jongeren ook ouders ontmoet. Wie zich daarin herkent, vindt in dit manifest herkenbare inzichten en bruikbare handvatten.

Inhoud

1. Ouderbetrokkenheid: een benadering die piept en kraakt	3
2. Ouderbetrokkenheid: mooi in theorie, stroef in de praktijk	4
3. Nauwelijks voorbereid	7
4. Het moet echt anders	9
5. Een nieuw begrip: Parentagogiek	15
6. De positionering van parentagogiek in lerarenopleidingen	18
Oproep	19
Zo is ons manifest ontvangen	20

Ouderbetrokkenheid: een benadering die piept en kraakt

We moeten het hardop durven zeggen: de huidige benadering levert in de praktijk niet altijd op wat we hopen. Scholen doen steeds meer om ouders te betrekken en verwachtingen te sturen, maar dat leidt lang niet altijd tot de samenwerking die we voor ogen hebben.

Leraren merken op dat de samenwerking met ouders in de afgelopen jaren is veranderd. Ouders hebben uiteenlopende vragen, verwachtingen en zorgen, en dat vraagt om veel afstemming. Voor scholen voelt dat soms intensief, terwijl het voor ouders niet altijd helder is hoe scholen werken en wat zij kunnen verwachten. Daardoor begrijpen ouders en leraren elkaar niet altijd even goed, wat de samenwerking soms ingewikkeld maakt, ook al streven ze in de kern hetzelfde na: het beste voor het kind.

Dit manifest stelt de betrokkenheid van ouders niet ter discussie en heeft niet de intentie om ouders te veranderen. Wat in de huidige benadering vaak ontbreekt, is serieuze aandacht voor het professionele kader waarbinnen leraren en scholen met ouders samenwerken. Het ontbreken van die aandacht kan in sommige situaties leiden tot grote spanningen en problemen. Dit manifest pleit daarom voor een herijking van dat professionele handelen. In de komende hoofdstukken maken we duidelijk wat dat vraagt van denken en werken.

Ouderbetrokkenheid: mooi in theorie, stroef in de praktijk

Dat ouderbetrokkenheid een belangrijke rol speelt in het leren en de ontwikkeling van leerlingen, is inmiddels algemeen erkend. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat betrokkenheid van ouders een positief effect kan hebben op de motivatie en schoolprestaties van leerlingen in uiteenlopende onderwijsfasen (Bakker et al., 2013 ¹).

¹ Bakker, J.T.A., Denessen, E.J.P.G., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leerkrachten en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Al zijn er ook kanttekeningen te plaatsen bij deze effecten. Driessen (2021) geeft bijvoorbeeld aan dat alleen longitudinale experimentele studies, met meerdere meetmomenten die zich richten op zowel ouderlijke activiteiten als leerlinggedrag en -prestaties, betrouwbare conclusies kunnen opleveren. Hij concludeert dan ook dat "the reliability and validity of most studies into effects of parent involvement is questionable²".

Steeds opnieuw wordt het beeld benadrukt van een moeizame relatie tussen ouders en leraren, terwijl het de vraag is in hoeverre dat beeld ons verder helpt. Krantenkoppen als "*Gij zult niet schelden op de leerkracht*" (Algemeen Dagblad, 5 september 2017), "*Kwart leraren basisschool wordt verbaal geïntimideerd door ouders*" (Trouw, 7 oktober 2022) en "*Agressieve ouders zorgen voor grote problemen op scholen: 'Zelfs thuis ben je niet meer veilig'*" (Algemeen Dagblad, 3 maart 2025) laten zien hoe heftig de interactie soms kan zijn. Ook onderzoek van

Gaikhorst (2014) bevestigt dit beeld: leraren ervaren vooral moeilijkheden in de omgang met hoogopgeleide ouders en ouders met een andere etnische achtergrond, met name startende leraren in stedelijke contexten. In sommige gevallen worden leraren zelfs bedreigd door ouders³.

Dit dominante probleemgerichte perspectief wordt ook zichtbaar in een recent initiatief vanuit de media. Begin januari benaderde RTL Nieuws scholen via een e-mailuitvraag met de vraag hoe zij het contact met ouders ervaren. In de formulering van deze uitvraag en de bijbehorende vragen werd het begrip *grensoverschrijdend gedrag* expliciet als vertrekpunt genomen. Daarmee krijgt het gesprek al snel een bepaalde richting, waarin ouders primair worden neergezet als bron van problemen, wat de ruimte beperkt om het ouder-leraar-contact te begrijpen als een relationeel en contextueel proces waarin meerdere actoren en factoren een rol spelen.

² Driessen, G. (2021). *Parental involvement: Types and effects*. In *Annual of Sofia University "St. Kliment Ohridski", Faculty of Educational Studies and the Arts. Book of Educational Studies*, Vol. 114 (pp. 7-30). Sofia, Bulgaria: Sofia University "St. Kliment Ohridski" Press.

³ Gaikhorst, L., Beishuizen, J. J., Korstjens, I. M., & Volman, M. L. L. (2014). *Induction of beginning teachers in urban environments: An exploration of the support structure and culture for beginning teachers at primary schools associated with the Professional Development School programme in Amsterdam*. *Educational Research and Evaluation*, 20(5), 446-463.

Deze voorbeelden staan niet op zichzelf. Ze passen in een bredere maatschappelijke context waarin omgangsvormen verharder, het individualisme toeneemt en het vertrouwen in instituties onder druk staat. In een samenleving waarin persoonlijke ervaringen, opvattingen en belangen steeds centraler worden, nemen verschillen in perspectief toe. Daardoor kunnen misverstanden sneller escaleren, aan beide kanten. Het onderwijs vormt daarop geen uitzondering: het ouder-leraarcontact wordt dan kwetsbaarder en vraagt extra zorgvuldigheid en professioneel vakmanschap.

Binnen deze context is het begrijpelijk dat er steeds meer initiatieven ontstaan om leraren weerbaarder te maken. Zo ontvingen we van een leraar een e-mail die hij via zijn school kreeg, waarin een training werd aangekondigd met de tekst dat leraren leren omgaan met situaties waarin "ouders mondig, respectloos, hondsbrutaal of juridisch assertief zijn" en waarin wordt stilgestaan bij "wat helpt wanneer ouders of leerlingen minachtend op u neerkijken ('wie ben jij') of u beschuldigen ('u discrimineert!')". Volgens de aankondiging is "omgaan met lastige ouders én korte lontjes te leren, maar vereist het een speciale aanpak."⁴

Daarnaast wordt in de praktijk regelmatig gesignaleerd dat de opkomst bij ouderavonden en gesprekken over leerlingen wisselend is. Dat kan verschillende oorzaken hebben: van praktische belemmeringen tot verschillen in verwachtingen over het nut of de vorm van dit soort bijeenkomsten. Hoewel scholen veel inspanningen leveren om ouders te betrekken, blijft het zoeken naar vormen van samenwerking die voor beide partijen daadwerkelijk haalbaar en betekenisvol zijn.

Ten slotte fungeert het begrip *ouderbetrokkenheid* dikwijls als een containerbegrip (Boonk et al., 2018⁵), dat in verschillende onderzoeken telkens anders wordt gedefinieerd en geoperationaliseerd (bijvoorbeeld Van der Heul, 2020⁶).

Kortom, ouderbetrokkenheid is een uiterst actueel thema, maar het blijkt in de praktijk vaak lastig om dit goed vorm te geven.

⁴ Om niemand tekort te doen en uitsluitend de situatie te verhelderen, hebben we ervoor gekozen de naam van deze aanbieder niet te vermelden. Deze is bij ons bekend.

⁵ Boonk, L., Gijselaers, H. J. M., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2018). *A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement*. Educational Research Review, 24, 10-30.

⁶ Van der Heul, I. (2020). *De invloed van ouderbetrokkenheid op de schoolprestaties van leerlingen*. University of Groningen.

Nauwelijks voorbereid

"Ik heb op de pabo nooit gehoord dat ouders leuk kunnen zijn. Ik ben alleen voorbereid op ouders die lastig kunnen zijn. Eigenlijk ben ik bang gemaakt voor ouders."

Startende leraar, 22 jaar

"Het moeilijkste van mijn vak – ouders – ben ik het minst op voorbereid."

Een schoolleider

En eigenlijk is het niks nieuws. Wie op Delpher.nl zoekt, vindt krantenartikelen met vergelijkbare koppen die teruggaan tot in de negentiende eeuw. Zo kopte De Telegraaf op 10 januari 1992: "Twijfels over nog te openen stresscentrum voor onderwijzers" (onder andere vanwege de toenemende mondigheid van ouders).

Eerder schreef Het Vrije Volk op 10 september 1973: "Ouders en school vervreemden", en De Volkskrant op 13 december 1972: "Ouders moeten sterker bij school betrokken zijn." Nog verder terug, in De Nieuwe Zaansche Courant van 27 juni 1886, lezen we over ouders die "het den onderwijzers soms lastig maken." En al in 1829 waarschuwde de Arnhemsche Courant voor ouders die "buitenmate met hun telg ingenomen" zijn en menen "dat er meer in hem zit en hij hooger moet vliegen; (...) Dan moet de jongen op een kantoor worden gedaan of schoolmeester worden, of, wanneer die zucht zich nog sterker vertoont, dan zal hij, op moeders raad vooral, tot dominé opgroeien."

In The Augusta Chronicle van 16 februari 2017 verzucht een Amerikaanse gepensioneerd leraar: "Until parents step up and do their job, nothing is going to get better." Maar is dat wel zo? Misschien is een juistere constatering dat er pas iets verbetert wanneer wij onszelf grondig bekwamen in het samenwerken met álle ouders die op ons pad komen. Zolang dat niet gebeurt, zullen vooral de leraren die dit van nature goed aanvoelen blijven zeggen dat ze nooit problemen met ouders hebben. Zoals een leraar het eens verwoordde: "Ik voel me soms een vreemde eend in de bijt als ik zeg dat ik oudercontact een van de leukste aspecten vind van het voor de klas staan." Misschien is het inderdaad andersom: pas als we blijven leren samenwerken met álle ouders, kan er echt iets veranderen. Anders blijft het zoals het nu vaak is: sommige leraren kunnen het, en als het misgaat, krijgt de ouder de schuld.

Het is allemaal niet zo verwonderlijk als we bedenken dat toekomstige leraren tijdens hun opleiding nauwelijks worden voorbereid op het samenwerken met ouders en het vormgeven van ouderbetrokkenheid. Áls ouderbetrokkenheid in de lerarenopleiding namelijk aan de orde komt, wordt het vaak beperkt tot 'communicatie' (hoe voer je een gesprek met ouders; er wordt dan dikwijls getraind met een acteur die een ouder speelt). Óf ouderbetrokkenheid een plek in lerarenopleiding is afhankelijk van een individuele lerarenopleider. En er zijn ook veel lerarenopleidingen waar men ervan overtuigd is dat ouderbetrokkenheid niet eens thuis hoort in de lerarenopleiding maar in de nascholing.⁷ In De Volkskrant van 19 februari 2022 stelt Barbara de Kort, voorzitter van de samenwerkende lerarenopleidingen (Lobo), dat er in de opleiding voldoende aandacht is voor dit onderwerp: "Maar een jonge leraar die van de pabo komt, is startbekwaam. Die moet zich natuurlijk verder ontwikkelen in de lespraktijk en via na- en bijscholing. Een wettelijke plicht om het in de opleiding op te nemen, leidt niet per se tot grotere professionaliteit op dit vlak." Dat is opmerkelijk, zeker omdat uit onderzoek juist blijkt dat er nauwelijks aandacht voor is. Bovendien klinkt de redenering dat een wettelijke verplichting niet vanzelf tot meer professionaliteit leidt, als een dooddouner.

⁷ Bakker, J.T.A., Denessen, E.J.P.G., Kerkhof, M. & Kloppenburg, H.L. (2009). Teacher - Parent Partnerships: Preservice Teacher Competences and Attitudes during Teacher Training in the Netherlands. *International Journal About Parents in Education*, 3(1), 29-36.

Bruïne, E.J., Willemse, T.M., D'Haem, J., Griswold, P. Vloeberghs, L. & Eynde, S. van (2014). Preparing teacher candidates for family-school partnerships. *European Journal of Teacher Education*, 37(4), 409-425.

Willemse, T.M., Vloeberghs, L., Bruïne, E.J. de & Eynde, S. van (2016). Preparing teachers for family-school partnerships: a Dutch and Belgian perspective. *Teaching Education*, 27(2), 212-228.

4

Het moet echt anders

Leraren en scholen doen dagelijks hun uiterste best om goed onderwijs te bieden en recht te doen aan leerlingen en hun ouders. Meestal verloopt het contact met ouders professioneel en respectvol, maar in sommige situaties schuurt de samenwerking en raakt dit aan werkplezier en professionele ruimte. De volgende punten zijn bedoeld om zichtbaar te maken waar de samenwerking soms schuurt.

1 Werken met ouders is een bewuste keus

Een leraar kiest dit vak omdat hij wil werken met kinderen en jongeren: hij is didacticus én pedagoog. Toch wordt zelden gevraagd of hij ook gemotiveerd is om met ouders samen te werken. Terwijl werken met leerlingen onlosmakelijk betekent werken mét hun ouders. Ouders komen er niet bij, ze horen bij het vak. Ouderbetrokkenheid is pedagogisch van groot belang, omdat opvoeding en onderwijs elkaar voortdurend beïnvloeden. Wat een kind thuis meemaakt, werkt door op school en omgekeerd. Wanneer ouders en school samenwerken, ontstaat een gedeelde pedagogische omgeving waarin leerlingen zich gezien en gesteund voelen. Dat bevordert hun leerprestaties, motivatie, zelfvertrouwen en sociaal-emotionele ontwikkeling.

De Amerikaanse onderwijsonderzoeker Joyce Epstein (1995) beschrijft in haar theorie van de overlapping 'spheres of influence' de natuurlijke verwevenheid tussen school en gezin. Volgens haar beïnvloeden deze twee werelden elkaar voortdurend, en is het van belang dat die invloedssferen elkaar raken in plaats van strikt gescheiden te blijven. Idealiter groeien, zoals Epstein het noemt, family-like schools en school-like families naar elkaar toe: scholen die zich gedragen als een verlengstuk van het gezin, en gezinnen die het leren van hun kinderen ondersteunen. In zo'n samenwerking vullen ouder en professional elkaar aan. Ouderbetrokkenheid is dan geen extra taak, maar een wezenlijk kenmerk van goed pedagogisch handelen.⁸

2 Meer dan communiceren

De focus bij het verbeteren van de samenwerking met ouders ligt nu vaak op communicatie, of – zoals eerder genoemd – op trainingen in het voeren van moeilijke gesprekken. Maar is dat niet een tamelijk curatieve benadering? Samenwerken met ouders vraagt om meer dan alleen communicatieve vaardigheden. Het gaat ook om het begrijpen van ouders, het voorkomen van escalaties, het opbouwen van een echte relatie en het kunnen begrenzen vanuit begrip en respect. Denk aan het leren herkennen van ouderemoties, het omgaan met verwachtingen en loyaliteiten, het zien van ouders als de primaire opvoeders en het versterken van onderling vertrouwen. Dat vraagt om kennis, vaardigheden en attitude die verder gaan dan gesprekstechniek en raken aan de kern van het leraarschap zelf.

Toch vertrekken veel trainingen en nascholingsprogramma's vanuit de angst van de leraar voor de ouder. Daarmee wordt het beeld gevoed dat leraren slachtoffers van ouders zijn, alsof we ons tegen hen moeten wapenen. Dat maakt ons juist zwakker in onze professionele positie en doet geen recht aan de werkelijkheid van het onderwijs. Bovendien kan die onderliggende gedachte, ook als die onbewust meespeelt, invloed hebben op hoe leraren handelen, waardoor de samenwerking juist onnodig onder druk kan komen te staan. Leraren zijn geen slachtoffers van ouders, maar vakmensen die in staat zijn regie te nemen over de kwaliteit van de samenwerking en willen blijven leren omgaan met alle ouders, ook wanneer dat spanning geeft. Want juist door die stevigheid worden ze bekwaam en gelukkiger in hun werk.

Leraren zijn geen slachtoffers van ouders.

⁸ Epstein, J. L. (1995). *School/family/community partnerships: Caring for the children we share*. *Phi Delta Kappan*, 76(9), 701–712.

Het gaat immers niet om trucjes of om aangeleerde formuleringen als "Ik zie dat u boos bent." of de zogenoemde sandwichmethode, waarbij een moeilijke boodschap wordt ingeklemd tussen twee complimenten over het kind.

Zulke technieken kunnen ouders soms juist irriteren en het gesprek moeilijker maken, omdat de oprechte verbinding daardoor wegvalt.

Dat betekent niet dat het benoemen van wat je ziet per definitie verkeerd is, want het kan helpend zijn mits je het gebruikt om werkelijk te begrijpen wat er bij de ouder speelt en door te vragen naar wat maakt dat iemand op een bepaalde manier reageert. Maar net als in de klas draait het om vakbeheersing: grenzen kunnen aangeven vanuit rust en duidelijkheid. Dat hoeft niet zonder spanning: je mag best laten merken dat je iets spannend vindt, zolang je daarin open en authentiek bent. Juist die openheid creëert ruimte voor een gelijkwaardige samenwerking.

Want ouders zijn geen tegenstanders, maar mensen met wie we samenwerken aan hetzelfde doel: de ontwikkeling en het welzijn van kinderen in een gedeelde pedagogische context.

Ook ouders willen dat hun kinderen op school tot bloei komen en hebben, net als onderwijsprofessionals, het beste met kinderen voor. Tegelijk hebben ouders de verantwoordelijkheid om op te komen voor hun eigen kind, en een gezonde dosis kritisch meedenken richting de school is daarbij niet verkeerd.

Professionele stevigheid betekent dat we deze samenwerking vormgeven met respect, betrokkenheid en humor. Samenwerken met ouders is een vorm van pedagogisch vakmanschap, omdat het onlosmakelijk deel uitmaakt van de pedagogische verantwoordelijkheid van de leraar.

3 Intervisie

We moeten erkennen dat de behoefte om ons hart te luchten over ouders er soms is, en dat die behoefte heel begrijpelijk is. Werken met ouders kan raken aan onze emoties en overtuigingen, dat hoort bij een menselijk beroep waarin je jezelf onvermijdelijk meeneemt in je werk. Maar als dat luchten ongericht of ongenueanceerd gebeurt, bijvoorbeeld in de wandelgangen, maakt het ons uiteindelijk juist zwakker als professional. We verzwakken dan onze professionele handlingsruimte in plaats van die te versterken. Je hart luchten mag, soms moet het zelfs, maar dan op een manier die bijdraagt aan groei en

inzicht. Het besef dat elke lastige situatie met een ouder óf een legitiem signaal bevat, óf ons uitnodigt om onze grenzen duidelijker te stellen, helpt daarbij. Dat is het verschil tussen roddelen over ouders en intervisie. Binnen intervisie is er ruimte om je hart te luchten, maar altijd binnen de grenzen van een professioneel veilige context, waarin respect, vertrouwelijkheid en leergerichtheid centraal staan. Dat maakt intervisie geen plek om te blijven hangen in emoties, maar om ons eigen handelen kritisch te onderzoeken: wat had ik anders kunnen doen, wat leer ik van deze situatie?

4 De gemiddelde ouders bestaat niet

Op school ontmoeten we alle soorten ouders. Ouders die ons volledig vertrouwen en in onze ogen het beste doen voor hun kind. En ouders die dat vertrouwen minder hebben, soms omdat ze zelf als kind iets hebben meegemaakt en nu extra waakzaam of strijdlustig zijn. Een ouder van nu is immers een kind van vroeger. Dat besef helpt ons om met meer begrip te kijken naar hun gedrag en emoties, en om in contact te blijven, ook wanneer dat moeilijk is. Er zijn ouders met psychische kwetsbaarheden, variërend van bijvoorbeeld chronische stress of overweldigende onzekerheid tot meer complexe persoonlijkheidskenmerken zoals borderline of narcisme, maar er zijn ook ouders die onze verwachtingen juist overtreffen. In die diversiteit ligt de werkelijkheid van het onderwijs en onze uitdaging.

Toch lijkt veel beleid rond ouderbetrokkenheid nog te vertrekken vanuit een ideaalbeeld van ouderschap en samenwerking. In veel programma's en vormen van ouderbetrokkenheid richten we ons op de 'gemiddelde ouder', een beeld dat in werkelijkheid niet bestaat. Ouders die daar niet in passen, worden soms al snel gezien als lastig of ongeïnteresseerd, terwijl hun omstandigheden of mogelijkheden vaak heel anders zijn. Gezien de breedte van de samenleving waar de school mee te maken heeft, is het onrealistisch om te verwachten dat alle ouders aan dezelfde maatstaven voldoen.

5 Protocollen

Protocollen en vastgelegde verwachtingen voor ouders worden in de praktijk vaak gebruikt om ouders te sturen. Ze kunnen echter hooguit helpen om als professional of als school te verwoorden waar je naar streeft in de samenwerking met ouders, niet om vast te leggen wat je van ouders verwacht. Elke ouder brengt een eigen situatie mee en vraagt om een andere benadering. Je kunt ouders stimuleren tot betrokkenheid vanuit professionele verwachtingen, maar dit niet afdwingen. De echte kunst is om elke ouder te

ontmoeten zoals die is, telkens opnieuw zoekend naar wat werkt voor die ouder en hun kind. Net als in de klas, waar we leerlingen niet kunnen veranderen maar wel verantwoordelijkheid dragen voor hoe wij pedagogisch handelen, geldt dat ook in de samenwerking met ouders. Door hoe wij kijken, luisteren en communiceren, beïnvloeden we de manier waarop ouders contact maken met de school. Misschien vraagt dat ook om een andere manier van kijken naar ouderbetrokkenheid zelf.

6 Alle ouders zijn al betrokken

In veel beleidsplannen en trainingen ligt de nadruk nog steeds op het betrekken van ouders, alsof ze van nature aan de zijlijn staan en wij hen er actief bij moeten halen. Maar van dat idee moeten we af. Het suggereert dat de school het vertrekpunt is en dat ouders slechts kunnen aansluiten. Het idee van ouderbetrokkenheid is steeds geweest dat wij ouders moeten betrekken, wellicht een hardnekkige misvatting die ons vasthoudt in een verkeerd uitgangspunt. We lijken precies te weten wat betrokken ouders zouden moeten doen: naar bijeenkomsten komen, deelnemen aan gesprekken over hun kind, meehelpen op school, thuis oefenen enzovoort. Maar is het niet zo dat we ouders vooral als niet betrokken bestempelen wanneer ze niet doen wat wij verwachten?

We moeten leren oog te krijgen voor vormen van betrokkenheid die minder zichtbaar zijn, maar voor ouders zelf vaak vanzelfsprekend aanwezig zijn, zoals het aanmoedigen om door te zetten na een tegenvaller, het meedenken op de achtergrond, of betrokken zijn zonder daar veel woorden aan te geven. In plaats van goedbedoelde activiteiten te organiseren, zouden we moeten terugkeren naar onderzoek en dialoog over wat ouderbetrokkenheid werkelijk inhoudt, welke vormen daarvan echt bijdragen aan het leren en welbevinden van leerlingen, en stoppen met wat geen effect heeft. Want zijn niet alle ouders, ieder op hun eigen manier, betrokken bij hun kind, simpelweg omdat ze ouder zijn? Die verandering in denken vraagt niet alleen om ander beleid, maar ook om een andere professionele houding.

7 Ouders zijn geen partners

Moeten we ons daarom niet afvragen of ouders eigenlijk wel onze partners zijn? Roept dat woord niet verwachtingen op die we in de praktijk helemaal niet kunnen waarmaken? Van een partner verwachten we immers dat we samenwerken volgens hetzelfde plan, vaak dat van onszelf, alsof ouders onze collega's zijn. Maar ouders zijn ouders en leraren zijn leraren. Juist door deze rollen helder te blijven benoemen, erkennen we elkaar in onze eigenheid en verantwoordelijkheid. In dat licht is de veelgebruikte term 'educatieve partners' eerder verwarrend dan verbindend. We spreken immers ook niet over 'medische partners' wanneer we samenwerken met een arts aan onze gezondheid; we delen het doel, maar ieder vanuit een eigen deskundigheid en positie. Wanneer die rollen vervagen, raken we onze professionele stevigheid kwijt.

**Ouders zijn geen partners
maar ouders.**

Alles overziend is ouderbetrokkenheid jarenlang een woord geweest waar ook wij ons aan vasthielden. Het voelde logisch en vertrouwd, en het heeft geholpen om aandacht te vragen voor de relatie tussen school en ouders. Gaandeweg ontdekten we echter dat er iets ontbrak: een professioneel kader dat leraren helpt om in de samenwerking met ouders werkelijk in hun kracht te komen.

Aanvankelijk probeerden we het begrip te kantelen: niet de betrokkenheid van ouders, maar vooral onze betrokkenheid bij ouders zou centraal moeten staan. Die verschuiving bleek echter vooral een tussenstap. In de praktijk bleef het woord ouderbetrokkenheid namelijk vaak suggereren dat vooral gekeken wordt naar wie zich moet aanpassen of in beweging moet komen, terwijl de samenwerking tussen ouders en professionals vraagt om gezamenlijke verantwoordelijkheid én om expliciete aandacht voor professioneel handelen.

Daarom pleiten we niet voor het loslaten van ouderbetrokkenheid, maar voor het aanvullen ervan met een nieuw denkkader en een nieuw woord dat helpt om het professionele handelen van leraren en scholen in die samenwerking beter te duiden en te versterken. Vanuit die helderheid openen we in het volgende hoofdstuk een nieuwe richting, met een nieuw vakgebied dat aansluit bij wat deze samenwerking in de praktijk vraagt. De introductie van een nieuw begrip roept vanzelfsprekend vragen op. Het is geen doel op zich, maar een poging om taal te vinden die professionals helpt steviger en bewuster te handelen in de relatie met ouders: een relatie die in veel situaties soepel verloopt, maar in andere situaties complex of kwetsbaar kan zijn.

Een nieuw begrip: **Parentagogiek**

Betere samenwerking ontstaat niet vanzelf door meer betrokkenheid van ouders, maar vraagt ook om bewust en professioneel handelen. Vanuit dat besef verschuift de focus niet weg van ouders, maar wordt zij verdiept door expliciet aandacht te vragen voor de professionaliteit van de leraar. Het professionele handelen van de leraar vormt daarmee een cruciale drager van de samenwerking met ouders.

Parentagogiek is een nieuw vakgebied dat zich expliciet richt op het professionele handelen van onderwijsprofessionals in de relatie met ouders.

Het gaat om de kennis, houding en vaardigheden die nodig zijn om ouders te erkennen in hun primaire opvoedrol en om vanuit professionele deskundigheid de dialoog, afstemming en samenwerking met ouders vorm te geven en te onderhouden. Daarbij staat niet het veranderen of sturen van ouders centraal, maar het begrijpen van perspectieven en het zorgvuldig omgaan met verschillen in verwachtingen en opvattingen rondom kinderen.

Ouders vormen daarbij onmiskenbaar een doelgroep van professioneel handelen. In agogische zin verwijst het begrip 'doelgroep' niet naar wie veranderd of gestuurd moet worden, maar naar het veld waarin professioneel handelen plaatsvindt. Ouders zijn dus geen object van interventie, maar een context waarin leraren dagelijks professioneel, bewust en verantwoord handelen, en maken daarmee deel uit van het professionele handelingsdomein van leraren. Leraren hebben hierin hun verantwoordelijkheid, positie en handelingsruimte en maken voortdurend afwegingen die van invloed zijn op samenwerking en afstemming.

In professionele zin verwijst agogiek niet naar het veranderen van mensen, maar naar bewust, doelgericht en reflectief handelen in situaties waarin ontwikkeling en afstemming een rol spelen. De focus ligt daarbij steeds op het handelen van de professional zelf. Precies dát maakt agogiek hier het juiste en noodzakelijke begrip: waar pedagogiek het professionele handelen ten opzichte van kinderen duidt, benoemt parentagogiek het professionele handelen van leraren in de relatie met ouders.

Binnen parentagogiek wordt de relatie tussen ouders en school benaderd vanuit gelijkwaardigheid, opgevat als professioneel handelingsprincipe. Deze gelijkwaardigheid geeft richting aan communicatie, besluitvorming en samenwerking, zonder dat rollen en verantwoordelijkheden vervagen. Parentagogiek bouwt voort op bestaande aandacht voor ouderbetrokkenheid en verdiept deze door de professionaliteit van de leraar in het omgaan met ouders expliciet te maken.

Taalkundig is de term opgebouwd uit *parent* (ouder, van het Latijn *parēns*) en *agogiek* (professioneel handelen in sociale interacties en contexten). In lijn met andere -agogiek-disciplines verwijst *parentagogiek* naar een professioneel handelingskader dat vraagt om scholing, reflectie en verantwoording, en niet vrijblijvend of persoonsafhankelijk mag zijn.

Deze benadering sluit aan bij inzichten uit de opleiding Social Work, met name binnen het profiel jeugd, waar het professioneel omgaan met ouders geldt als kerncompetentie en structureel is verankerd in de opleiding.

PARENT AGOGIEK⁹

Het woord *parentagogiek* is geen Engelse afleiding en wordt daarom niet op z'n Engels uitgesproken. De juiste uitspraak is: **parènta-gogiek**.

⁹ **Beeldmerkregistratie & bescherming**

Om de inhoud van Parentagogiek te borgen en ongewenste verspreiding te voorkomen, hebben we een logo en beeldmerk laten registreren. Daarmee is het beschermd en herkenbaar.

Parentagogiek is het professionele vakgebied dat het handelen van opvoed- en onderwijsprofessionals in de samenwerking met ouders bestudeert, onderbouwt en ontwikkelt. Het gaat om de kennis, vaardigheden, attitude en ethische uitgangspunten die professionals nodig hebben om deze samenwerking zorgvuldig en verantwoord vorm te geven, gericht op het welzijn en de ontwikkeling van kinderen.

Voor opleidingen betekent dit een uitbreiding van het curriculum: naast didactische en pedagogische bekwaamheden horen ook parentagogische bekwaamheden thuis. Studenten leren zien, luisteren, en betekenisvol samenwerken met ouders in de volle breedte van het vak. Zo ontstaat een nieuwe generatie professionals die de samenwerking met ouders niet ziet als extra taak, maar als essentieel onderdeel van hun beroep.

Het gaat dus om veel meer dan het oefenen van gesprekken met ouders. Parentagogiek omvat ook kennis en inzicht in wat samenwerken met ouders werkelijk betekent en hoe je die in de praktijk vormgeeft. Het vraagt het vermogen om met iedere ouder een professionele en respectvolle relatie op te bouwen. Daarbij gaat

het bijvoorbeeld om kennis van processen die ouders kunnen doormaken, zoals het accepteren van een diagnose of een onverwachte ontwikkeling bij hun kind. Ook kan het gaan om systemische kennis, zodat een leraar een leerling beter kan begrijpen binnen de context van zijn gezin, familie en cultuur. Daarnaast kan parentagogiek bijdragen aan het ontwikkelen van contextueel responsief vermogen, het vermogen om af te stemmen op de gezins-, familie- en buurtcontext, en aan zelfreflectie: waarom roept een bepaalde ouder bij de ene leraar irritatie op, terwijl een collega met dezelfde ouder geen probleem ervaart? En ten slotte om het vermogen tot begrenzen: waarom lukt het mij nog niet om duidelijke en passende grenzen te stellen naar ouders, en wat zegt dat over mijn professionele rol?

6

De positionering van parentagogiek in lerarenopleidingen

Parentagogiek lijkt een vak dat lerarenopleidingen er 'even bij' zouden moeten doen, terwijl daar nauwelijks ruimte voor is, hooguit als keuzevak. Iemand merkte op: "Ik vraag me af of je dit mag verwachten van een opleiding. Is dit niet meer specialistische kennis? Dit hoort eerder bij extra aanbod, zoals nascholing of post-hbo." Vaak wordt in dat verband gezegd: "Wij zijn leraren, geen psychologen of maatschappelijk werkers."

Toch gaat het daar niet om. Parentagogiek vraagt geen diepgaande therapeutische kennis, maar wel een basisbegrip van ouderlijke en pedagogische processen, zoals studenten in de opleiding Social Work meekrijgen wanneer zij leren werken met kinderen en jeugdigen. Dat inzicht vormt een essentieel onderdeel van goed leraarschap: begrijpen wat leerlingen drijft en hoe hun ontwikkeling onlosmakelijk samenhangt met de leefwereld en opvoedstijl van hun ouders. Het stelt leraren in staat signalen te herkennen, tijdig door te verwijzen naar specialisten en goedbedoelde adviezen te vermijden die in de praktijk averechts kunnen werken.

Juist daarom vraagt parentagogiek in werkelijkheid niet om méér tijd, maar om structurele inbedding. Het gaat om een samenhangende basis waarin het samenwerken met ouders door de hele opleiding heen verweven is, net als pedagogiek en psychologie. Niet als keuzevak, maar als wezenlijk onderdeel van het leraarsberoep. Toekomstige leraren kunnen immers pas goed met ouders samenwerken wanneer zij daar gedurende hun opleiding systematisch op zijn voorbereid. Pas dan zijn zij werkelijk startbekwaam.

Oproep!

Het vak parentagogiek moet inhoudelijk worden ontwikkeld en gevuld, niet alleen met communicatieve vaardigheden maar vooral ook met kennis en een professionele attitude. Dat vraagt om zorgvuldigheid en tijd.

We komen daarom graag in contact met mensen die het belang hiervan inzien en zich, net als wij, willen inzetten om dit nieuwe vak te ontwikkelen, vorm te geven en te onderbouwen. Daarbij staan twee samenhangende doelen centraal: de samenwerking tussen school en thuis moet zowel leerlingen als ouders ten goede komen, en toekomstige leraren moeten niet alleen basisbekwaam worden in het samenwerken met ouders, maar daar ook werkplezier en voldoening uit halen. Dat is een essentiële voorwaarde om een goede pedagoog te zijn.

We zoeken enthousiaste en deskundige mensen, zoals lerarenopleiders, wetenschappers en opleiders binnen Social Work, met ruime ervaring in het ontwikkelen en aanleren van interpersoonlijke competenties in het contact met ouders binnen de contexten waarin zij werken. Samen met een betrokken en kundige groep willen we het vak parentagogiek ontwikkelen: een stevig praktisch en theoretisch fundament dat breed toepasbaar is binnen lerarenopleidingen.

We nodigen iedereen die zich hierin herkent van harte uit om mee te denken, mee te werken en zo samen de basis te leggen voor dit nieuwe vakgebied.

Heb je belangstelling?

Stuur voor 1 april 2026 een mail naar Naomi de Vries:

naomi@peterdevries.nu

Wil je eerst een oriënterend gesprek (online of telefonisch)? Maak dan een afspraak via Ruben van der Laan:

planning@peterdevries.nu

Wij stellen een werkbaar team samen met ruime expertise en ervaring vanuit verschillende disciplines.

Zo is ons manifest ontvangen

Omdat we het belangrijk vinden hoe relevante organisaties tegen dit manifest aankijken, hebben we het vóór publicatie aan een aantal van hen voorgelegd. Hieronder lees je hun reacties.

“

Al jaren hoor ik schoolleiders hetzelfde zeggen: “De samenwerking met ouders is een van de meest bepalende én meest complexe onderdelen van ons werk.” We investeren veel in ouderbetrokkenheid, maar vaak voelt het alsof we blijven schaven aan een model dat in de praktijk niet meer voldoet. Leraren raken overvraagd, ouders voelen zich soms niet gehoord, en schoolleiders proberen met protocollen en gesprekken de spanningen te beheersen. Tegelijk weten we allemaal dat er achter die fricties iets diepers schuilgaat: de noodzaak om anders te kijken naar de relatie tussen school en ouders.

Dit manifest benoemt die noodzakelijke koerswijziging. Het durft uit te spreken wat velen van ons ervaren: dat het concept van ouderbetrokkenheid, zoals we daar tot nu toe tegen aan keken, zijn grenzen heeft bereikt. Dat we niet nóg meer activiteiten, formuleren en verwachtingen nodig hebben, maar een professionelere basis onder hoe we met ouders omgaan. Niet de vraag “Hoe krijgen we ouders erbij?” maar “Hoe handelen wij als professionals in de relatie met ouders zodat vooral het kind er iets aan heeft?”

Met het begrip parentagogiek bieden de auteurs niet alleen een nieuw woord, maar vooral een nieuw denkkader. Het maakt duidelijk dat scholen geen klant-leveranciers-

organisaties zijn, maar pedagogische gemeenschappen waarin ouders vanzelfsprekend een plek hebben. En dat die plek niet ontstaat door eisen of protocollen, maar door vakmanschap: relationeel, reflectief en stevig.

Als voorzitter van Academie & Vakvereniging Schoolleiders (AVS) zie ik dagelijks hoeveel invloed de kwaliteit van de ouderrelatie heeft op het werkplezier en de veiligheid van leraren en schoolleiders. Ik zie ook hoezeer teams verlangen naar handvatten die verder gaan dan gesprekstechnieken of incidenttrainingen. Parentagogiek biedt precies dat. Het geeft taal aan wat velen intuïtief aanvoelen: dat je in het onderwijs nooit alleen met kinderen werkt, maar altijd met hun ouders daarbij. Ouders geven tenslotte hun meest kostbare bezit af aan het onderwijs om ervoor te zorgen dat hun kind zich ontwikkelt en gaat groeien. En dat dit geen last is, maar een wezenlijk onderdeel van het beroep.

Dit manifest, en het begrip parentagogiek, nodigt uit tot dialoog, tot reflectie en vooral tot handelen. Ik hoop van harte dat dit manifest in personeelskamers en opleidingen aanleiding wordt voor gesprekken die ertoe doen - gesprekken over wat het betekent om als school écht samen te werken met ouders, met behoud van ieders rol, deskundigheid en waardigheid.

Karin Straus,
voorzitter Academie en Vakvereniging
Schoolleiders (AVS)

”

Namens Ouders & Onderwijs wil ik mijn waardering uitspreken voor dit manifest. Het is verfrissend en noodzakelijk dat er kritisch wordt gekeken naar het huidige denken over ouderbetrokkenheid. Wij herkennen de analyse dat het traditionele model piept en kraakt, en dat het tijd is voor een fundamentele koerswijziging.

De oproep om de focus te verleggen van het 'betrekken van ouders' naar het versterken van professioneel handelen in de relatie met ouders, sluit naadloos aan bij onze visie: samenwerking tussen school en thuis is geen extra taak, maar een essentieel onderdeel van goed onderwijs. Het gaat niet om protocollen of tevredenheidsmetingen, maar om vakmanschap, respect en wederzijds begrip.

Vanuit ouderperspectief is dit minstens zo belangrijk. Ouders willen zich gehoord en serieus genomen voelen, niet alleen als gesprekspartner maar als primaire opvoeder van hun kind.

Wanneer professionals beter toegerust zijn om die relatie gelijkwaardig en respectvol vorm te geven, ontstaat er meer vertrouwen, minder misverstanden en een gezamenlijke focus op wat echt telt: het welzijn en de ontwikkeling van het kind.

Wij onderschrijven de oproep om dit stevig te verankeren in lerarenopleidingen en nascholing. Toekomstige leraren moeten niet alleen startbekwaam zijn in de klas, maar ook in het contact met ouders.

Dit manifest nodigt uit tot dialoog en actie. Ouders & Onderwijs denkt graag mee over hoe deze visie vorm kan krijgen in beleid en praktijk. Samen kunnen we ervoor zorgen dat de relatie tussen school en ouders niet langer een bron van spanning is, maar een stevige basis voor het welzijn en de ontwikkeling van ieder kind.

Lobke Vlaming,
directeur Ouders & Onderwijs

Van parentagogiek wordt het onderwijs beter en dat zal direct van invloed zijn op alle kinderen. Volgens mij omschrijft het juist wat we allemaal willen, ouders en leerkrachten. respectvol en begripvol met elkaar omgaan in het belang van de kinderen. Elkaar echt bereiken in plaats van in protocollen vastleggen wat je wel en niet doet en zegt als school en leerkracht in de relatie met ouders. Het zal ook het beeld van ouders naar leerkrachten en school en omgekeerd doen verbeteren.

Als we met alle professionals in het onderwijs de moed hebben om deze aanpak te gaan volgen

en hier ook goed inhoud aan durven geven dan zal dit ongekende resultaten hebben voor alle kinderen, leerkrachten en ouders. Het huidige ongemak rondom oudertevredenheidsonderzoeken en communicatieprotocollen en andere krampachtige manieren die het onderwijs gebruikt zal eindelijk tot het verleden gaan behoren. We gaan elkaar behandelen als mensen die allen hun eigen rol hebben in de opvoeding en begeleiding van kinderen.

Kortom omarm deze aanpak, durf, heb lef, toon moed in het belang van onze kinderen.

Dick Loman, bestuurder
Stichting Poolsterscholen Lochem

Regelmatig hoor ik in de wandelgangen hoe ingewikkeld gesprekken met ouders zijn verlopen. Uiteindelijk zijn docenten en ouders gefrustreerd en heeft het kind er helemaal niets aan. We proberen door middel van allerlei protocollen en beleid duidelijk te maken hoe het bij ons op school werkt, maar wel door onze ogen en met onze verwachtingen en aannames. Regelmatig vergeten we dat we zelf ook niet allemaal door hetzelfde ringetje passen en pasten. We proberen door bijeenkomsten en gesprekken ouders ons beeld van hoe het moet duidelijk te maken en zijn daarna vaak teleurgesteld als ouders daar naar ons gevoel geen gehoor aan geven.

Hetzelfde geldt voor betrokkenheid. Als een ouder niet komt opdagen is ons oordeel al snel dat ze geen interesse hebben in het welzijn van hun kind. Dat is toch ook een bizarre conclusie. Ouder en kind zijn loyaal aan elkaar en zullen er beide alles aan doen om het maximale eruit te halen en wat het beste is voor het kind.

Dit manifest is een aanzet tot een andere denkwijze en benoemt ook de noodzaak om anders te denken. Niet nog meer protocollen schrijven, maar samen op zoek naar wat wel werkt voor de kinderen en dat wij (werkzaam in het onderwijs) en ouders daar onze energie in steken.

Het vraagt om een ander denkkader en het woord parentagogiek geeft ons de mogelijkheid om een nieuwe start te maken. Een ouder is de primaire opvoeder van zijn/haar kind en ondergaat alle emoties die tijdens deze rollercoaster op het pad komen van de opvoeding. Het zou toch fantastisch zijn dat we ouders in deze emoties begrijpen en dat we deze emoties en de krachten van loyaliteit kunnen inzetten tot een succesfactor die bijdraagt aan het welzijn van een kind.

Ik gun dit manifest dat het gaat leiden tot dialoog en onderzoek binnen dit nieuwe denkkader en dat het gaat bijdragen aan ons handelen, maar vooral ook onze kijk op de prachtige rol van ouder zijn.

**Jeroen Kloezen, directeur
OSG West Friesland (Atlascollege) Hoorn**

Peter de Vries werkte bijna tien jaar als leraar in het basis- en speciaal basisonderwijs. Daarna was hij locatie-manager op een orthopedagogisch dagcentrum voor kinderen en jongeren met een meervoudige beperking. Vervolgens werkte hij lange tijd als principal consultant ouderbetrokkenheid bij *CPS Onderwijsontwikkeling en Advies*, waar hij het concept *Ouderbetrokkenheid 3.0* ontwikkelde. Sinds 2019 is hij zelfstandig expert op het gebied van samenwerking met ouders en doet hij aan de Rijksuniversiteit Groningen promotieonderzoek naar dit thema. Daarnaast is hij professor (lector) School en Ouders aan Academia University of Applied Sciences in Amsterdam.

Naomi de Vries heeft inmiddels een sterke belangstelling ontwikkeld voor het thema ouders. Als laatstejaars student Social Work aan de Viaa Hogeschool in Zwolle integreert zij dit thema regelmatig in haar studie, onder meer via onderzoek en essays. Samen met Peter werkt zij aan de ontwikkeling van een interviewtool voor het voeren van oudergesprekken die gevoelig of complex kunnen zijn.

Hoewel dit manifest primair is geschreven vanuit de context van onderwijs en lerarenopleidingen, reikt de inhoud verder dan dat. De inzichten en uitgangspunten van parentagogiek zijn net zo relevant voor nascholingstrajecten, kinderopvang, jeugdhulp en alle andere sectoren waarin professionals dagelijks samenwerken met ouders. Iedere pedagoog is ook parentagoog, omdat elke professionele ontmoeting met een kind of jongere óók een ontmoeting is met diens ouders.

Met dank aan **Arjan Vissers**, hoofd van AVS Academie, voor zijn waardevolle adviezen bij het totstandkomen van dit manifest.

PARENTAGOGIEK

www.parentagogiek.nl
info@peterdevries.nu

